

Švancara, Josef

[Kovář, Rudolf. Human variation in motor abilities and its genetic analysis]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. I, Řada pedagogicko-psychologická. 1984, vol. 33, iss. 119, pp. 120-121

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/112707>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

skutočnosti, ktoré by v sebe sám ťažko dokázal odhaliť.“ Umelec pretvára materiály života v umelecké dielo a tí, ktorí ho vnímajú ho prenášajú do života.

Posledná, štvrtá časť rozoberá pôsobenie umeleckého diela ako psychologického prostriedku na ľudí — jeho vnímateľov. Všíma si tu sociologickú a psychologickú stránku sledovaného problému, pričom akcentuje súvislosti s vývinovou psychológiou. V pojednaní „Obrazy dávajú radosť“ veľmi zaujímavý autor hovorí o ochrane vnútorného sveta človeka. Tak ako je ochranou vo vonkajšom svete veda, vnútorný svet človeka má chrániť umenie. Duša umelca je tým najcitlivejším seizmografom.

Veľmi aktuálny obsah hodnotenej publikácie je stvárnený živým a pútavým jazykom. Hoci je kniha adresovaná odborníkom, je pochopiteľná každému, kto sa vážnejšie zaoberá umením, či je umelecky graduovaný, alebo sa svojimi aktivitami len o to snaží ako samouk. Táto aktuálna knižka zohrá významnú úlohu pri formovaní vedomia socialistického človeka prostriedkami umenia.

Jozef Kuric

R. Kovář: Human variation in motor abilities and its genetic analysis. Univerzita Karlova, Praha, 1981, 178 stran.

Monografie je pozoruhodným príspevkem k riešeniu otázky determinácie pohybových schopností človeka s aplikacným vyústením do oblasti telocvične a športovnej činnosti. Táto tematika zajíma také psychologické nejen proto, že se ve stále větší míře podílejí na řešení dílčích otázek masové tělovýchovy a vrcholového sportu, ale také z obecnějšího hlediska determinace ontogenetického vývoje a formování osobnosti. Řešení těchto otázek vytváří spíše styčné oblasti, než aby jednotlivé disciplíny ostře oddělovalo. Autor, který je pracovníkem fakulty tělesné výchovy a sportu na Karlově univerzitě, přistupuje ke zpracování otázky předpokladů pro rozvíjení pohybové a športovní činnosti z vícedimenzionálního hlediska a opírá se o metodologii moderní genetiky, antropomotoriky, biomechaniky, uplatňuje ve svém zkoumání přednosti longitudinálních metod a při srovnávací analýze vlastního zkoumání navazuje i na dosažitelné práce psychologické. Styčné body s psychologickými pracemi vyplývají ze zobecnujícího konstatování, že všechny sledované pohybové schopnosti mají z genetického hlediska charakter kvantitativních znaků a odpovídají polygennímu typu dědičnosti; na jejich variabilitě se podílejí jak rozdílné genotypové předpoklady, tak různé podmínky a vlivy prostředí a cíleného tréninku.

Autor se snaží dospět k závěrům o variabilitě pohybových schopností člověka syntézou dvou přístupů: kritickou srovnávací analýzou prací v kompetentní literatuře a vlastním měřením jednotlivých telocvičných výkonů u různých výběrů dospívajících a adolescentů, zkoumaných z hlediska vztahu mezi rodiči a dětmi a mezi MZ a DZ dvojčaty.

Velkou pilí projevil autor jednak ve shromáždění širokého výběru relevantních publikací (268 údajů v literatuře), jednak v přípravě dat vhodných pro srovnání shod a rozdílu koeficientů heritability. V jednotlivých případech byly publikované výsledky kompetentních badatelů transformovány na hodnotu h^2 . (Tato úprava by měla být v poznámce uvedena.)

V návaznosti na tezi akademika Dubinina, že úspěch tělesné výchovy závisí na tom, do jaké míry jsou prostředky a systém tréninku adekvátní biologickým možnostem jedince, formuluje autor závěry svého zkoumání. Konstatuje, že jedinec má tendenci setrvalvat v pásmu, jehož hranice je dána genetickou podmíněností. Vedle pohybových schopností s výrazným podílem vlivu dědičnosti (schopnosti rychlostního a vytrvalostního charakteru, výbušně silové schopnosti dolních končetin a kloubní pohyblivosti) existují i takové, kde se na definitivní úrovni podílejí rozhodujícím způsobem vlivy prostředí a systém tréninku. Jedná se hlavně o komplexní a integrované projevy několika pohybových schopností u složitých činností; u nich je tréninkový efekt poměrně velký.

Při přehledu metod užívaných při zkoumání genotypových předpokladů pohybových schopností autor vyzvedá hodnotu experimentálních situací, správně požaduje přesnou evidenci podmínek prostředí a nejcennější poznatky shledává v dlouhodobém sledování dvojčat. Bylo by jistě možné rozšířit metodologii zkoumání v této oblasti o specifikaci postupů umožňujících vyjádřit vývojové trendy pohybových schopností. Pouze menší část citovaných prací umožňuje závěry o stabilitě koeficientů, jimiž se vyjadřuje relativní podíl dědičnosti v průběhu sledovaného věkového období.

V poslednej kapitole se řeší otázka sportovních talentů, a to spíše z hlediska frekvence a výběru, než z hlediska pojetí. Ve vztahu k této tematice jsou citovány práce M. Kodýma. Na psychologické výsledky a studie se autor odvolává u řady dílčích problémů; z domácích autorů je citován Lát, Řičan, Švancara aj., ze zahraničních Lomov, Ravič-Sčerbová, Vandenberg, Cattell, Zazzo aj. V bohatém soupisu literatury je řada nepřesností, zejména v názvech německých publikací. Ke kladům patří názorné grafy a přesný autorský a věcný rejstřík. Anglický překlad jistě přispívá k rychlejší výměně informací v této oblasti, kde se již úspěšně rozvíjí mezinárodní spolupráce. Chybí zde však ruský překlad souhrnu, který by mohl přispívat ke kodifikaci klíčových termínů.

Monografie R. Kováře bude zajímat psychology, kteří se zabývají otázkami schopností a jejich vývoje, biologickými a sociálními determinantami vývoje osobnosti a samozřejmě především ty, kteří se specializují na psychologii tělesné výchovy a sportu.

Josef Švancara

Kolektív: Chudožestvennaja kultura i razvitije ličnosti. Vydalo vydavateľstvo MysI, Moskva, 1978, 211 strán.

Táto publikácia, v ktorej sa rozoberajú aktuálne problémy rozvoja umeleckej kultúry rozvinutého socializmu, je kolektívnym dielom deviatich autorov, znalcov z oblasti vied o umení a filozofie. Autori venujú osobitnú pozornosť vzrastajúcej úlohe kultúry a umenia v ideovo-výchovnej práci strany, v mravnom a estetickom rozvoji harmonickej osobnosti.

Podľa názvu by sa dalo očakávať, že obsahové zameranie sa dá do pevnejšieho kontextu s najnovšími filozofickými a psychologickými poznatkami o psychológii osobnosti. Tento zreteľ sa poväčšine postráda, napriek tomu svojim obsahom i viacerými výsledkami je pozoruhodná a zaslúži si pozornosť i odborníkov psychológie, pedagogiky, estetiky, hlavne však všetkých, ktorí sa účastnia výchovno-vzdelávacieho procesu.

Tematické zameranie je rôznorodé, sčelujúcim momentom je však snaha o medzioborový prístup k riešeniu problematiky rozvoja osobnosti socialistického človeka, najmä formovania jeho vedomia vo svetle materiálov XXV. zjazdu KSSZ, zvlášť tých, ktoré venujú zvýšenú pozornosť rozvoju tvorivej osobnosti.

Kolektívna publikácia má zborníkový charakter a pozostáva z deviatich kapitol. Po-
všimnime si bližšie ich obsahové zameranie.

Všetko v mene človeka, všetko pre blaho človeka — to je leitmotív, ktorý sa ako červená niť tiahne novou Ústavou ZSSR. Autor prvej kapitoly, J. A. Lukin sa zamýšľa nad požiadavkou, vychádzajúcou z odkazu V. I. Lenina, aby mal každý jednotlivec ústavne zabezpečené všetky možnosti pre všestranný rozvoj svojej osobnosti. Prichádza k záveru, že dnes je právo na tvorivý život pre všetkých bez rozdielu zabezpečené ako ekonomicky, tak i politicky a sociálne. Ústava zahŕňa tiež podmienky pre vyhľadávanie a formovanie mladých talentov. J. A. Lukin vysoko hodnotí prínos nových opatrení, ktorých dôslednou realizáciou bude možné kladne pôsobiť na rozvoj tvorivých schopností pre každého.

Kapitola D. A. Lomtadzeho, nesúca názov Umenie a mravný svet osobnosti poukazuje na umenie ako na najmohutnejšiu formu agitácie. Už klasici marxizmu vyjadrili nerozlomlný zväzok umenia so životom. Problémy spojenia umenia a morálky zaujímali filozofov už oddávna. D. A. Lomtadze v zhode s tým tvrdí, že umenie zahŕňa širokú oblasť mravno-estetického prežívania človeka, formuje jeho vedomie. Nemôže sa zbaviť toho, aby doň neprenikli ideje spojené s mravnými problémami. Ďalej autor poukazuje na postupnú evolucionizáciu obrazu kladného hrdinu vo filme a literatúre.

L. I. Brežnev sa na XXV. zjazde KSSZ vyjadril, že mládež má mať možnosť byť prostredníctvom hodnotných umeleckých diel prítomná hrdinským činom otcov. To je dobrá možnosť ako pôsobiť na mladého človeka v rámci vlasteneckej výchovy. Tretia kapitola A. V. Ruseckého Umenie a vlastenecká výchova rozoberá možnosť výchovného pôsobenia filmu na románe V. Bykova „Sotnikov“, podľa ktorého natočila režisérka L. Šepitková úchvatný film „Voschoždenie“, ktorý s úspechom obletel svet. A. V. Ruseckij priznáva umeniu v rámci vlasteneckej výchovy veľkú silu, či už ide o jej emocionálne-psychologickú alebo racionálne-ideologickú zložku.

Štvrtá kapitola Klasické umenie a súčasnosť autora G. A. Nedošivina vysoko hodnotí